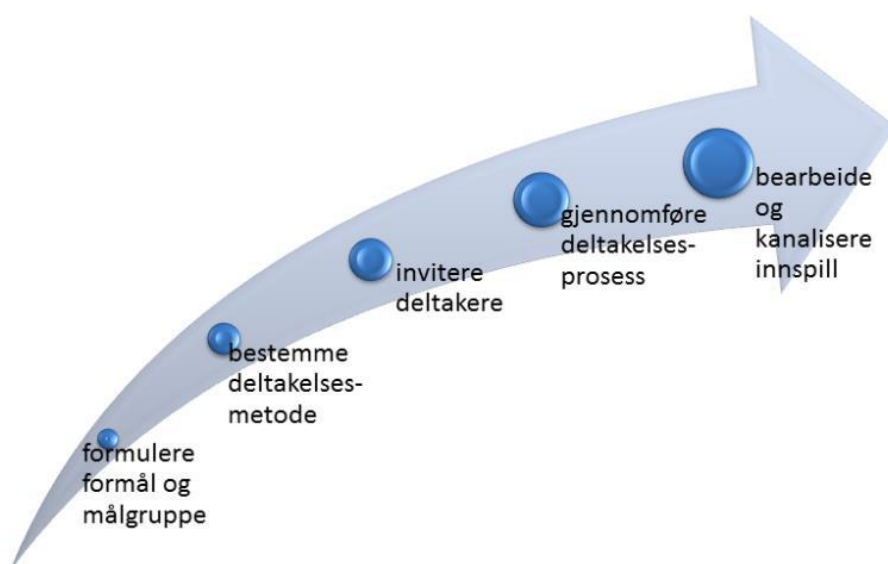

Innbyggermedvirkning

Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i planprosesser.

Innholdsfortegnelse

1	FORANKRING	3
1.1	Plan- og bygningsloven 2008, §5-1.....	3
1.2	Kommuneloven §39a, 2003, Innbyggerinitiativ	3
1.3	Folkehelseloven § 4, Kommunens ansvar for folkehelsearbeid	3
1.4	Lovfestet krav, men stort kommunalt spillerom	3
2	EN STRATEGI FOR INNBYGGERMEDVIRKNING	4
2.1	Hvorfor?	4
2.2	Hvem?	4
2.3	Når?.....	4
2.4	Hvordan?.....	5
3	HVA SKAL TIL?	5
3.1	Konkret, viktig og innbyggernært	5
3.2	Tydelig formål	5
3.3	Synlighet	5
3.4	Være der folk er	5
3.5	Tidspunkt: Etterstreb tidlig medvirkning.....	6
3.6	Institusjonaliserte medvirkningstiltak motiverer til langsiktig deltakelse.....	6
3.7	Prosedyrer for å bringe innspill videre	6

Kilde;

KS: Idèhefte «Hvordan involvere innbyggerne»

1 Forankring

1.1 Plan- og bygningsloven 2008, §5-1

”Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunene skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.”

1.2 Kommuneloven §39a, 2003, Innbyggerinitiativ

Innbyggerinitiativ gir innbyggerne mulighet til å kreve at en enkeltsak settes på dagsorden i kommunestyret eller fylkestinget. Kommunestyret eller fylkestinget har plikt å ta stilling til et forslag dersom minst to prosent av innbyggerne skriver under på initiativet - eventuelt 300/500 personer i større kommuner og fylker. Forslagene må falle inn under de lokale myndighetenes ansvarsområde, og kan ikke allerede ha vært behandlet av myndighetene i nyere tid. Ordningen brukes av både organisasjoner og enkeltpersoner.

1.3 Folkehelseloven § 4, Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

1.4 Lovfestet krav, men stort kommunalt spillerom

Kommunene har stor frihet til å bestemme hvordan de vil organisere medvirkningen lokalt, så lenge de holder seg innenfor minimumskravene. De lovfestede kravene sikrer oppmerksomhet rundt deltagelse.

Lovkravene gir også formaliserte rutiner for hvordan innspill bringes videre inn i beslutningsprosessene. Dette gjelder særlig for plansaker. Rutinene gjør det enklere å holde oversikt over hva som skjer med innspillene og hvor de blir behandlet, både for politikere, den som har kommet med innspillet og for offentligheten generelt. Rutinene bidrar til å tydeliggjøre hvilke innspill beslutninger blir tatt ut ifra.

2 En strategi for innbyggermedvirkning

*I tillegg til formålet med deltakelsen, altså **hvorfor** deltakelse er ønskelig, er det viktig å ha en klar tanke om **hvem** man ønsker å komme i dialog med, og **når** i prosessen man ønsker innspill. Når man har svar på disse tre spørsmålene: hvorfor, hvem og når, har man gode forutsetninger for å velge metode for involvering – altså **hvordan** man vil gå frem for å involvere innbyggerne i beslutningsprosessen.*

2.1 Hvorfor?

Formålet med deltakelsen må bli tydelig kommunisert når innbyggere inviteres til deltakelse. Det er viktig at innbyggerne opplever at deltakelsen deres reelt sett **kan** påvirke utfallet av beslutningen. Hvis det er klart i utgangspunktet at det ikke er handlingsrom til å etterkomme innspill, er det kanskje bedre ikke å invitere til deltakelse.

Ofte har deltakelsen mange formål. Eksempel kan være: å informere eller få informasjon, ta rede på behov, sikre innspill fra de som ikke tar kontakt, få ideer, forankre, øke engasjement, ansvarliggjøre befolkningen, eller å styrke beslutningsgrunnlaget.

2.2 Hvem?

Det er viktig å tenke over hvem en ønsker innspill fra, hvem som er målgruppen. Noen beslutninger berører enkeltgrupper, andre i større grad hele befolkningen. Hvis en sak berører bestemte grupper, kan det være grunn til å anstrenge seg ekstra for å få akkurat denne gruppen i tale. I saker som berører hele befolkningen er utfordringen å nå frem til dem som ikke så lett selv tar kontakt. Er ønsket å involvere en bestemt gruppe – ungdom, eldre, beboere i et bestemt område? Eller ønsker man innspill fra et tverrsnitt av befolkningen? Svaret gir en idé om hvem henvendelsen skal gå til, men også om hvordan deltagelsen skal oppnås. Noen målgrupper må tas kontakt med aktivt, mens andre kommer av seg selv uansett. Noen målgrupper må oppsøkes, og deltakelsen må skje der målgruppen er, og på deres premisser. Andre målgrupper kan for eksempel inviteres til kommunehuset. Men uansett er det viktig å huske på at de folkevalgte ikke minst skal representere dem som ikke selv roper høyest. Det er viktig at innbyggermedvirkningen ikke gir «ekstrastemmer» til de som er mest frempå, på bekostning av interessene til dem som ikke har de samme evnene til å hevde seg.

2.3 Når?

Når i prosessen ønsker vi at befolkningen skal komme med innspill? Dette spørsmålet sier oss noe om når det skal inviteres til deltakelse, og hvor mye forarbeid kommunen selv må gjøre før det inviteres. Tidspunkt for deltakelse avhenger av formålet. Er målet med deltakelsen å få frem nye ideer, vil det være viktig å involvere folk så tidlig som mulig i prosessen. Hvis målet er å få innspill til hvordan et vedtak skal settes i verk, kan deltakelsen komme senere. En av de tingene det er verdt å tenke over spesielt, er hvor grundig utredet en sak trenger å være for at befolkningen skal kunne klare å mene noe om den. Tidlig i en beslutningsprosess er ofte muligheten til å påvirke større. Men det kan samtidig være vanskelig for folk å komme med gode innspill hvis rammene for beslutningene ikke er klarlagt.

2.4 Hvordan?

Det finnes mange ulike metoder (tiltak) for involvering og medvirkning.

For å favne flest mulig – i alle grupper av lokalsamfunnet – må man tenke annerledes enn bare å arrangere et tradisjonelt folkemøte. Klare å få til stor grad av innbyggerinvolvering ved å bruke et knippe av enkelttiltak rettet mot bestemte målgrupper, heller enn å bruke ett bredt tiltak som skal favne alle.

Fang de tause stemmene. Det ligger et ekstra ansvar på politikere og kommuneansatte for å prøve å trekke med de gruppene som vanligvis ikke møter opp for å tale sin sak. Jobb systematisk med å involvere de som ellers ikke deltar.

3 Hva skal til?

En medvirkningsprosess vil være vellykket hvis innbyggerne får en opplevelse av at de blir hørt og at deres behov og kunnskap blir tatt på alvor. Noen faktorer har vist seg å være spesielt viktige for å oppnå vellykket innbyggerinvolvering.

3.1 Konkret, viktig og innbyggernært

Det er lettest å involvere og engasjere innbyggere i saker som er konkrete, der det finnes klare alternative løsninger som folk opplever at berører dem. Det kan være lurt å formidle nettopp hvordan saken berører, og hva de alternative løsningene kan være.

3.2 Tydelig formål

Når folk blir bedt om å si sin mening om en sak, er det viktig at det klart fremgår hvorfor de blir bedt om å si sin mening, hva innspillene skal brukes til, og at de har realistiske forventinger til hvilken status innspillene deres vil ha i beslutningsprosessen.

3.3 Synlighet

For at folk skal kunne involvere seg i politiske beslutninger må de være klar over at de har mulighet til å gjøre det, og de må vite hvordan de skal gå frem. God informasjon om ulike former for involvering er derfor svært viktig.

3.4 Være der folk er

Arenaer som brukes i medvirkningssammenheng kan virke fremmedgjørende. Folk bør møtes der de pleier å være. F.eks. skal man treffe ungdom må man oppsøke skolene. Kanskje oppsøke eldresenter for å få en bestemt gruppe av eldre i tale. Ellers er sosiale medier en måte å være der folk er, fordi det krever liten innsats for å delta når man kan gjøre det fra sin egen stue.

3.5 Tidspunkt: Etterstrebt tidlig medvirkning

Innbyggerne inviteres ofte inn i beslutningsprosessen etter at de viktigste premissene og hoveddrammene for en beslutning er lagt. Dette kan gjøre det lettere for innbyggerne å ta stilling til en sak, men det kan også være en ulempe fordi deres reelle innflytelse blir nokså liten.

Mulighet for reell innflytelse vil alltid virke motiverende!

3.6 Institusjonaliserte medvirkningstiltak motiverer til langsiktig deltakelse

Formaliserte og institusjonaliserte deltakelsestiltak som ungdomsråd og lokalutvalg eller grendeutvalg later til å motivere til mer langsiktig deltakelse. Dette gjelder også dersom deltakelsen i utgangspunktet var knyttet til én bestemt sak.

3.7 Prosedyrer for å bringe innspill videre

Innbyggere lurer ofte på om innspillene deres får noen effekt på hva som blir det endelige vedtaket. Dette kan være svært vanskelig å spore, virke demotiverende og føre til at innbyggerne i mindre grad oppfatter lokaldemokratiet som å være lydhørt.

Når innbyggerne først involveres gjennom ulike tiltak, er det svært viktig at innspillene bringes inn i den kommunale beslutningsprosessen og at innbyggerne ser at de legges til grunn for faktiske beslutninger. En måte å gjøre dette på er å la alle innspill ligge ved en sak helt frem til beslutning. Det krever for eksempel at det tas referat av innspill som kommer på åpne møter.

Ved å etablere rutiner for å beskrive hvordan ulike innspill er ivaretatt eller ikke ivaretatt, så kan innbyggerne lettere spore effekten av deres innspill. Dette er vanlig i plansaker, men kan også overføres til de fleste andre saker.